

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Сучасний етап функціонування туристичної галузі вимагає її активної участі в інноваційній моделі економічного розвитку України. Практика доводить, що саме інноваційні зрушення в діяльності підприємств туристичної галузі здатні забезпечити високі показники їх економічного росту та підвищення конкурентоспроможності.

Можливості поліпшення організації туристичного бізнесу з урахуванням окремих інновацій у цій сфері розглянуті в працях таких вітчизняних і закордонних учених: Бирковича В.І., Боголюбова В.С., Дмитрука С.В., Дуровича А.П., Жукової М.А., Калужина М.І., Квартальнова В.О., Ковалева С.І., Малахової М.М., Міхно М.О., Новікова В.С., Пшеничних Ю.А., Саак А.Е., Сергєєвої Т.М., Соколова С.Т. та інших.

Проте, шляхи розв'язання проблем, що виникають на інноваційному шляху економічного розвитку вітчизняних підприємств туристичної галузі з урахуванням комплексу чинників, які її завдають, обмежують та регламентують, наразі залишаються вивченими недостатньо.

Метою даної публікації є зокрема висвітлення результатів проведених нами досліджень щодо визначення ролі інновацій у туризмі та систематизації факторів, які формують інноваційну діяльність підприємств вітчизняної туристичної галузі.

Передусім відзначимо, що виходячи з результатів аналізу сучасної економічної літератури, присвяченої сфері туризму, можна сказати, що вивченню застосування інновацій у розвитку підприємств туристичної галузі сьогодні не приділяється належної уваги. У зв'язку з цим виникає складність у предметному визначенні сутності цього поняття у відношенні до туризму.

Так, Новіков В.С. [7] відзначає, що інноваційна діяльність у сфері туризму спрямована переважно на створення нового або на зміну існуючого продукту, на вдосконалення транспортних, готельних та інших послуг, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій та сучасних форм організаційно-управлінської діяльності.

Інші науковці [4-6] розглядають інновації в туризмі в основному в напрямку сервісного використання інформаційних технологій для обслуговування цієї галузі. Але на нашу думку, інновації відіграють більш значиму роль у внесенні позитивних змін у функціонування сфери туризму. Спираючись на загальне поняття «інновація», вважаємо, що під інноваціями в туризмі слід розуміти якісно новий туристичний продукт, послугу або будь-який інший кінцевий результат інноваційної діяльності туристичних підприємств, які дозволяють задовольнити змінні потреби туристів та отримати максимальний ефект. Враховуючи специфіку туризму, необхідно відзначити, що ефект, який буде одержано в результаті впровадження інновацій у діяльність туристичних підприємств, повинен носити не тільки економічний характер (наприклад, підвищення прибутку та рентабельності), але й соціальний (наприклад, підвищення культурно-освітнього рівня місцевого населення) та екологічний (реконструкція архітектурних пам'яток, відновлення природних ресурсів та ін.).

Отже, узагальнюючи міркування окремих науковців і практиків [1; 2; 3; 5] та з урахуванням власних поглядів авторів даної публікації, до інновацій у туризмі слід віднести передусім ті нововведення, які супроводжуються:

- духовним і фізичним розвитком і/або відновленням сил туристів;
- якісно новими змінами туристичного продукту;
- підвищенням ефективності функціонування інфраструктури туризму;
- збільшенням результативності управління туристичної сфери країни для забезпечення її стійкого функціонування і розвитку;
- підвищенням ефективності процесів формування, позиціонування та споживання туристичних послуг;
- прогресивними змінами факторів, які зсередини забезпечують операційну діяльність туристичних підприємств;

Державний механізм стимулювання взаємодії між учасниками інноваційного процесу

- посиленням конкурентоздатності туристичних підприємств, зокрема поліпшенням їх іміджу.

Отже, необхідність застосування інновацій для забезпечення розвитку туристичних підприємств визначається сучасними тенденціями розвитку суспільства. До найбільш істотних факторів, що впливають на інтенсивність застосування інновацій у діяльності підприємств туристичної галузі, на нашу думку, слід віднести такі:

- загострення конкуренції в туризмі, яке є наслідком переходу туристичних підприємств від агресивної цінової конкуренції до конкуренції у сфері якості та оптимального співвідношення якості і ціни, що призводить до пошуку інноваційних способів задоволення зростаючих вимог споживачів туристичних послуг;

- постійно зростаючі потреби суспільства, які змушують підприємства туристичної індустрії формувати більш досконалі, насичені і різноманітні туристичні продукти та пропонувати найбільш уніфіковані і, в той же час, неординарні послуги. Усе зазначене є передумовою формування нових видів туризму (екстремальний туризм, сільський туризм), нових туристичних маршрутів і т. д.;

- розвиток науково-технічного прогресу, інформаційних та комунікаційних технологій, які спонукають туристичні підприємства до використання досягнень науки і техніки, а отже підвищують ефективність функціонування цих підприємств і сприяють кращому задоволенню змінних потреб туристів;

- посилення глобалізаційних процесів, яке призводить до диверсифікації виробництва та об'єднання туристичних підприємств на національному і міжнародному рівнях. Для утримання своїх позицій у цій ситуації підприємства змушені шукати нові методи управління, нові форми співпраці, об'єднуватися у стратегічні союзи, кластери тощо.

Усе зазначене підводить нас до уточнення головної мети застосування інновацій у діяльності вітчизняних туристичних підприємств, яка полягає на сьогодні у підвищенні якості та конкурентоспроможності туристичного продукту, що створюється цими підприємствами як для задоволення потреб туристів, так і для підвищення ефективності функціонування цієї сфери в цілому.

При впровадженні інновацій туристичними підприємствами необхідно враховувати зокрема такі основні чинники, як: потреби споживачів туристичного продукту, соціально-економічний стан країни, рівень розвитку туристичного ринку, регламентація та сприяння цьому розвитку відповідних положень національного законодавства, міжурядових та міжнародних угод тощо.

Проведені дослідження дозволяють дійти висновку, що сучасний процес розвитку підприємств туристичної галузі повинен носити інноваційний характер, що сприятиме їх стійкому функціонуванню та ефективному розвитку. При цьому невід'ємною умовою інноваційного розвитку туристичних підприємств має стати прийняття раціональних рішень у сфері вибору джерел залучення інвестицій у відповідні інноваційні розробки.

1. Боголюбов В.С. *Факторы и условия устойчивого развития системы туризма: региональный аспект: монография* / В.С. Боголюбов, С.А. Севастьянова. – СПб., 2005. – 279 с. 2. Боголюбов В.С. *Экономика туризма: учебное пособие* / В.С. Боголюбов, В.П. Орловская. – М.: Академия, 2005. – 192 с. 3. Гарбера О.Є. *Основні теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності в туристичному господарстві України* / О.Є. Гарбера // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2009. – № 23. – С. 29-31. 4. Дурович А.П. *Организация туризма: учеб. пособ.* / А.П. Дурович, Н.И. Кабушкин, Т.М. Сергеева и др.; под общ. ред. Н.И. Кабушкина и др. – Минск.: Новое знание, 2003. – 632 с. 5. Жукова М.А. *Менеджмент в туристическом бизнесе: учебное пособие* / М.А. Жукова. – М.: КНОРУС, 2006. – 192 с. 6. Малахова Н.Н. *Инновации в туризме и сервисе* / Н.Н. Малахова, Д.С. Ушаков. – Ростов-на-Дону: Изд. центр МарТ, 2008. – 224 с. 7. Новиков В.С. *Инновации в туризме* / В.С. Новиков. – М.: Академия, 2007. – 208 с.